

nec dilatare; ex altero secuturum, ipsam ad omnem regionem extendi, adeoque unicum totius ecclesiae principem non esse, sed tot principes universales, quot episcopos.

Impugnavit postea allatam a quibusdam sententiam, concessum non fuisse romano pontifici, ut ab episcopis jurisdictionem auferret, quippe ipsis a Christo traditam, sed jurisdictionis exercitium, quod a Christo non est. Quorsum (ait ille) genus quoddam jurisdictionis prorsus impotentis, et quae exerceri non posset? Christo dignum non esse ejusmodi donum, quod ex se nihil valeat. Et pluribus in pauca redactis, verba illa *Pasce oves meas* aut soli Petro ejusque successoribus fuisse dicta, et hinc palam fieri, plenam ipsi traditam jurisdictionem in universam ecclesiam, adeoque hunc esse fontem unicum, ex quo cuncti haurirent; aut dicta fuisse a redemptore singulis episcopis, et per id subtrahi quoque fundamentum affirmandi id, quod etiam adversarii tamquam necessarium fatebantur, universam hujusce jurisdictionis materiam a Christo subjectam fuisse romano pontifici, et ab eo distribuendam peculiaribus episcopis; quamobrem hoc admissio nihil superesse, in quo firmiter innitatur ecclesiae unitas et monarchia. Conclisit: hanc loquendi sentiendique rationem, quod summus pontifex solam materiam praebeat, esse novam, nec doctorum probationibus usurpatam, ac proinde uti periculosam esse vitandam.

Summarium voti secundi P. Jacobi Lainez de institutione episcoporum in congregatione generali concilii Tridentini 9. Decembris 1562 expositi.¹⁾

(Pallav. Historia conc. Trid. lat. redd. a Giattino, lib. 19. c. 6. nr. 6; III. pag. 111.)

Futurum fuisse munus concilii (ait) haereticos damnare moresque corrigere, eorum quaestionibus scholae relictis;

¹ Pallavicinius hoc votum ex actis arcis Romanae et Paleotti desumpsisse affirmat. De Paleotti relatione vide quae Theiner in suis

verumtamen quando sic ab aliis fiebat, a se quoque sententiam suam de proposita controversia prolaturum iri. Coepit a definitione, a qua ducit initium scientia in rerum natura investiganda, affirmavitque, potestatem ecclesiasticae jurisdictionis esse certam quamdam praefecturam unius clerici supra alios, quo eos dirigat ad aeternam vitam ex divinis mandatis; et idcirco tam in superiori, quam in subditis requiri conditionem christiani, et saltem in superiori conditionem clerici. Hoc posito arbitrari se, hanc praefecturam oriri a summo pontifice. Id primo loco confirmavit compluribus testimoniis, et inter cetera produxit in hanc sententiam decretum unum Innocentii III., alterum Lucii III. et tertium Clementis III., quod a se in Sicilia repertum hic in conventu recitavit. Idem fuisse firmatum a multis patribus concilii Basileensis in epistola ad Eugenium. Tum ad rationes progressus observavit, interdum tradi alicui materiam, jurisdictione non tradita, quum idem per se amplissimam obtinet potestatem; ita traditam fuisse Paulo, quum missus est ad gentes, et Petro, quum ad circumcisos missus est; atque ita dici posse a pontifice fieri, quum dioecesim aliquam adjicit patriarchis; sed plerumque quum pontifex gregem tradit, simul tradi supra gregem praefecturam. Si nihil aliud ille praestaret nisi destinationem materiae, conficeretur hinc, potestatem haberi ab episcopis aut a seipsis ex vi ordinis, aut ab alio capite quam a pontifice; posterius nulli catholicorum in mentem venire; prius falsum deprehendi. Siquidem episcopi etiam ante consecrationem possident jurisdictionem, sicut habetur in postrema Extravagante Clementis V. Id corroboravit undecimo canone concilii Chalcedonensis, quo imperatur, ut ante consecrationem probetur, num quispiam titulum obtineat, hoc est, curam animarum, quae cura jurisdictionem importat. Si verum esset, quod adversarii

Actis II, 610 allegat. Summarium Massarellii apud Theiner II, 197 a Pallaviciniano non multum discordat; sed Pallaviciniano ob perspicuitatem et verosimilitudinem majorem praeferimus.

dicebant, jurisdictionem impertiri a Deo una cum caractere, deduxit tamquam corollarium, in cunctis aequalem futuram, sine ullo discrimine inter meros episcopos, metropolitans et patriarchas, quum omnes aequae sint consecrati; nec eam a pontifice auferri aut coarctari posse. Tradi a supremo pontifice hanc jurisdictionem tamquam a Dei ministro, quoniam angeli quoque ministri Dei sunt; non tamen idcirco eum esse simplicem ministrum, sed talem, qualis fuit Joannes in suo baptismo, qui Joannis baptismus dicebatur, quod ipse illum instituerat, quamvis ex auctoritate divina. At vero baptismum, quo Petrus baptizabat, non appellari baptismum Petri, sed Christi, propterea quod quum in ejusmodi baptismo remitterentur peccata, Petrus illius causa esse non poterat, nisi per merum ministerium; eapropter tradi a pontifice jurisdictionem, injungente ac imperante ex auctoritate et tamquam ab ecclesiae principe. Et quidem jurisdictionem, tum quae extra ordinem est, tum ordinariam recipi ex vi hujus imperii, non autem ex vi consecrationis; aliter nemo illam acciperet a pontifice, quippe qui neminem consecrat. Hanc esse maxime receptam doctrinam, pro qua et theologos produxit, et repetiit firmavitque varias rationes a se allatas in sua praeterita oratione. Quamquam dicatur in consecratione *trado tibi cathedram, trado tibi claves* etc., intelligendum id esse ea ratione, qua sanctus Thomas docet recipi a rege potestatem in consecratione sive unctione, dum dicitur *accipe potestatem, accipe regnum*. Significationem verborum ad usum spectare, hoc est, *tibi concedo, ut possis bene uti regno*. Ita quum dicitur episcopo in consecratione *accipe Spiritum gubernandi*, significari, *tibi concedo, ut possis recte gubernare*. Et hujusmodi morem oriri ab antiqua consuetudine, dum eodem fere tempore creabantur et consecrabantur episcopi. Non propterea hanc jurisdictionem in episcopis esse delegatam, sed, sicut in iudicibus ordinariis ab aliquo magistratu supremo constitutis. Nonnullis tamen nullo interposito eam a Christo fuisse traditam, sicut apostolis; sed communiter reliquis impertiri a pontifice, non per modum meri ministerii, sed

per modum mandati. Conclisit definiendum esse, episcopos, quod spectabat ad ordinem, esse ex jure divino, nulla facta mentione jurisdictionis, de qua complures doctores varie opinabantur.

Votum tertium P. Jacobi Lainez De institutione episcoporum, datum paulo ante sessionem sol. diei 15. Julii 1563.¹⁾

(Ineditum.)

Canon de hierarchia non placet quoad eam partem, qua dicit anathema illis, qui dixerint, hierarchiam, quae constat ex episcopis, sacerdotibus et ministris, non esse a Christo institutam. Potissima autem ratio, cur non placeat, est, quia quum communis sententia theologorum et canonistarum sit, quod jurisdictio episcoporum et aliorum, qui eis inferiores sunt, derivetur a pontifice, ac proinde juris sit ecclesiastici, iniquum est definire, immo et innuere, quod sit juris divini. Hoc autem non solum innuitur per canonem hunc, sed prope definitur, dum dicitur, hierarchiam ex episcopis et ministris constantem a Christo esse institutam. Nam profecto vitari non potest, quin, si hierarchia quoad illos tres gradus sit juris divini, jurisdictio etiam juris divini sit; nam nomen hierarchiae imprimis omnino jurisdictionem significat; quod jam probandum, quando in illo rei hujus cardo consistat.

1° Igitur probatur ex vi et ethymologia nominis; significat enim juxta grammaticam sacrum magistratum sive sacrum primatum vel praefecturam, unde *ἱεραρχεῖν* est sacro imperio sacrove magistratu vel praefectura fungi. Quae omnia jurisdictionem significant, quum jurisdictio

¹ Hoc votum ad tractatus sessionem solemnem diei 15. Julii praecedentes pertinet (cf. Paleottum apud Theiner, Acta II, 623) et probabiliter in conventu particulari praelatorum coram legatis die 6. Julii habito est prolatum. Canonem, quem impugnat, refert Paleottus l. c. p. 622. Ex hujus narratione (623. 624) apparet etiam, quare Lainez et cum eo sentientes mox canonem non adeo dissimilem in sessione deum sancendum acceptaverint.

non sit aliud quam praefectura et praelatio quaedam in subditum. Hierarchia est ergo sacra praefectura sive praelatio, per quam clericus praeficitur plebi Dei.

2° Constat ex actibus hierarchicis, qui juxta [Pseudo]-Dionysium (cap. 5. et 6. Ecclesiasticae Hierarchiae) sunt purgare, illuminare et perficere. Et, ut (cap. 6.) ipse ait, purgare est ministrorum, purgari vero est illorum, qui remoti sunt a plebe sancta, quales sunt poenitentes, energumeni, catechumeni; illuminare est sacerdotum, illuminari vero est sanctae plebis; perficere vero est episcoporum, perfici autem monachorum, qui infra clerum erant constituti et supra plebem sanctam, plebs vero sancta infra monachos et supra eos, qui purgabantur. Quae licet ita appropriare dicantur a Dionysio, semper tamen potestas superior poterat quae inferior et quidpiam aliud altius; nam diaconus solum purgare poterat, presbyter purgare et illuminare, episcopus purgare, illuminare et perficere. Et ita episcopo omnes erant subjecti, diacono solum illi, qui purgabantur, presbytero, qui illuminabantur et purgabantur. Quum igitur solum subditi purgarentur, illuminarentur et perficerentur (alias enim mitteretur falx in messem alienam), sequitur quod episcopi et sacerdotes et ministri jurisdictionem habebant ad sua munera exercenda. Unde idem Dionysius (cap. 5.) ait: „Quoniam vero, ut saepe diximus, tres sunt sacra operantium ordines, qui per tres itidem sanctissimas actiones tribus initiandorum ordinibus praesunt salubremque illorum sub juga divina accessum moliuntur, merito ministrorum ordo, ut solum purgans, unum efficit eorum, qui purgantur, accessum, eos divino altari subjiciens, quippe in quo purgandi spiritus altissimo operatur modo; sacerdotes autem utrumque genu curvant, a quibus, qui sacre offeruntur, non solum purgantur, verum etiam liquidissimis eorum ministeriis, purgata per excellentem intelligentiam vita, in contemplationis habitum atque virtutem sacerdotaliter consummantur. At vero pontifex utroque posito genu supra caput habet evangelia, qui eos, quos ministrorum purgavit virtus, sacerdotalisque functio illuminavit, ad eorum quae conspexere sacrorum

pro modo cujusque scientiam pontificio munere provehit, perficitque per illam accedentes, ut pro captu suo integre dicentur Deo.¹ Haec Dionysius, secundum quem tres ordines ministrorum praesunt talibus ordinibus eorum, quibus sacra ministrantur, nempe impuris, plebi et monachis. Ex actibus igitur hierarchicis constat, nomen hierarchiae jurisdictionem importare.

3. Quod constare mihi etiam videtur, ex aliis auctoritatibus sanctorum patrum. Nam idem ipse Dionysius ordinem hierarchicum describens in epistola ad Demophilum monachum, de beato Paulo loquens, ait: „Merito sane divinus noster legifer ecclesiae Dei praefici prohibet eum, qui antea domui suae non bene praefuit; qui enim se ipsum regere novit, et alterum reget; qui alterum, etiam domum; qui domum, etiam civitatem; et qui civitatem, etiam gentem; atque ut summatim dicam, juxta Veritatis vocem, qui in modico fidelis est, etiam in multo fidelis erit, et qui in modico infidelis, in multo quoque infidelis erit. Ipse ergo cupiditati ac furori rationique, uti par est, sua cuique munia praescribere; tibi interim diaconi, et his sacerdotes, praesules vero sacerdotibus, atque praesulibus apostoli successoresque apostolorum. At si quis forte etiam inter illos a decore aberrarit, is a sanctis sui ordinis corrigatur. Sic neque ordo ordini permiscebitur, verum in ordine quisque suo et officio versabitur.“² Haec ille, qui per successores apostolorum, quia plures admittit, qui se invicem corrigant, non intelligit Romanos pontifices, quia non est nisi unus, sed intelligit patriarchas vel archiepiscopos, qui priores episcopis sunt et inferiores pontifice, pertinent nihilominus ad hierarchiam et tamen non sunt de jure divino. Habemus igitur ex hac sententia, quod hierarchia includit jurisdictionem, et quod non semper illa est de jure divino, ut hic definitur.

Ignatius quoque, ordinans hierarchiam ecclesiasticam, scribens ad Tharsenses, ait: „Presbyteri subditi estote epis-

¹ Textus juxta veterem versionem exhibetur. Cf. Migne, P. Gr. 3, 515.

² Migne, P. Gr. 3, 1094.

copo, diaconi presbyteris, populus diaconis. Pro animabus hanc ordinationem custodientibus ego efficiar, et Dominus sit cum eis indesinenter.¹ Et in epistola ad Philadelphenses ait: „Principes subditi estote caesari, milites principibus, diaconi presbyteris et sacerdotibus. Presbytero vero et diaconi atque omnis clerus simul cum omni populo et militibus atque principibus, sed et caesare, obediant episcopo, episcopus vero Christo, sicut patri Christus, et ita unitas per omnia conservatur.“² Haec ille, docens, hierarchiam mutuam auctoritatem et obedientiam ordinum inter se requirere.

Isidorus lib. 7. Ethymologiarum cap. 12. ait: „Ordo episcoporum quadripartitus est in patriarchis, archiepiscopis, metropolitibus atque episcopis. Patriarcha graeca lingua summus patrum interpretatur, quia primum, id est apostolicum retinet locum; et ideo, quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus et Alexandrinus. Archiepiscopus, greco vocabulo, quod sit summus episcoporum, tenet enim vicem apostolicam, praesidet tam metropolitanis quam episcopis ceteris. (Metropolitani autem a mensura civitatum vocati). Singulis enim provinciis proeminent, quorum auctoritati et doctrinae caeteri sacerdotes subjecti sunt, sine quibus nihil reliquos episcopos agere licet, sollicitudo enim totius provinciae ipsis commissa est. Omnes tamen superius designati ordines uno eodemque vocabulo episcopi nominantur; sed ideo privato nomine quidam utuntur, propter distinctionem potestatis, quam singulariter acceperunt.“³

Et eadem fere Rabanus lib. 1. De institutione clericos cap. 5; eadem item Rupertus Abbas lib. 1. De divinis officiis cap. 27., nisi quod hic ultra episcopos et archiepiscopos et patriarchas in summo collocat pontificem Romanum, quem quia successorem Petri, ait, apostolicum

¹ Secundum recensionem epistolae ad Trallenses c. 8; Funk, Patres apost. II, 103. Cf. similia in textu breviori c. 2. et 3.; Funk I, 205.

² Recensio longior cap. 4; Funk II, 131.

³ Migne, P. L. 82, 291.

nominari, reliquos vero patriarchas successores apostolorum. —

Quum igitur hi patres et innumeri alii ordinem inter episcopos ponant, et ille ordo sacer sit, profecto hierarchiam ponunt. Et quia est unica et aequalis potestas ordinis in omnibus episcopis, sequitur quod hierarchia in variis gradibus jurisdictionis consistit.

Qui tamen gradus, demto illo summi pontificis, qui solus est de jure divino, de jure ecclesiastico sunt, ac proinde non a Christo immediate instituti, sed a pontifice.

Qua de re multi testes sunt, sed sat erit unum producere. Nicolaus enim II. papa scribit ad Mediolanenses: „Omnes sive patriarchae in cujuslibet apicem, sive metropoleon primatus, aut episcopatum cathedras, vel ecclesiarum cujuslibet ordinis dignitatem instituit Romana ecclesia. Illam vero solus ipse fundavit, et super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro aeternae vitae ilavigero terreni simul et coelestis imperii jura commisit.“¹

4. A praedictis autem antiquorum sententiis non discrepant scholastici, qui etiam jurisdictionem in hierarchia includi asserunt. Inter quos Bonaventura in suo Breviloquio ait: „Quum ordo sit signaculum potestativum, non tantum respectu aliorum sacramentorum dispensandorum, verum etiam respectu sui, et potestas super potestatem est potestas excellens, ideo sibi non tantum competit simplex potestas, cujusmodi est in ordine simplici, verum etiam eminentia potestatis, cujusmodi est in his, quorum est ordines ordinarie dispensare. Quumque excellentia quanto magis descendit, tanto plus dilatetur, et quanto magis ascendit, tanto magis uniat, hinc est quod plures sunt episcopi, pauciores archiepiscopi, paucissimi patriarchae, et unus pater patrum, qui papa merito appellatur, tanquam unus primus et summus pater spiritualis omnium patrum, immo pastor omnium fidelium et hierarcha praecipuus, sponsus unicus, caput indivisum, pontifex summus,

¹ Juxta Decr. dist. 22. c. 1 verba Nicolai papae; sunt potius S. Petri Damiani in epist. ad Hildebrandum.

Christi vicarius, fons et origo, regula eunctorum principatum ecclesiasticorum, a quo tanquam a summo derivatur ordinata potestas usque ad infima ecclesiae membra, secundum quod exigit praecellens dignitas in ecclesiastica hierarchia.¹ Haec ille, juxta quem omnis jurisdictio ecclesiastica pertinet ad ecclesiasticam hierarchiam. Et tamen sola illa summa, quae residet in pontifice Romano, est de jure divino; reliquae omnes, quia ab illa prima derivantur, de jure sunt ecclesiastico. Et quia in hoc canone nihil agitur de illa prima jurisdictione, sed de aliis, verius diceretur oppositum, nempe quod non est instituta a Christo, intelligendo de jurisdictione.

Superest igitur omnino ut emendetur canon.

Quod fiet, si vel tollatur institutio illa Christi, et solum asseratur, esse in ecclesia catholica hierarchiam ecclesiasticam ex episcopis, presbyteris et ministris constantem, et negantibus dicatur anathema; vel si loqui volumus de institutione hierarchiae, aperte dicatur, s. synodum loqui de ordine; vel si neque hoc accipitur, dicatur: Si quis dixerit, in ecclesia catholica nullam esse hierarchiam, et eam, quae ex ordine episcopatus et presbyteratus et diaconatus constat, non esse a Christo institutam, anathema sit. Plus tamen placeret, ut nihil diceretur de jure, quo est instituta, ob hanc potissimum rationem: quia loquendo de hierarchia, etiam si de solo ordine sit sermo, debemus tamen sequi Dionysium, apud quem quia per ministros non solum intelliguntur diaconi, qui in missae sacrificio legunt evangelium, sed reliqui omnes ordines minores (nam mentionem facit de his, qui claudunt ostia templi, et de his, qui purgant energumenos), consequenter definiretur, quod minores omnes ordines sunt juris divini, quod tamen nonnulli negant, et praesertim ille reverendissimus episcopus, qui maxime urget, ut hierarchia definiatur instituta a Christo. Et haec de canone.

In 4° capitulo magis placebant verba ibi posita, quae

¹ Pars VI. c. 12. Ed. Antonius Maria a Vicetia, Friburgi apud Herder 1881, pag. 563.

omnia ex Paulo sunt desumpta licet ex variis locis, quam illa longa sententia sumpta ex I. Cor. cap. 12, ubi dicitur: *Nunquid omnes apostoli? nunquid omnes prophetae? nunquid omnes doctores?* etc.; quam suspicor ob id expeti, quia initio dicitur, *et quosdam posuit Deus in ecclesia primo apostolos, secundo prophetas, tertio doctores* etc., quum tamen non sit ad rem, quae praetenditur, nempe ad probandum, jurisdictionem esse a Deo immediate; quia omnia, quae hic dicuntur, supernaturalia quaedam sunt, et quae solus Deus per se facere potest. Sunt enim gratiae gratis datae, ut apostolatus, prophetia, gratia docendi, interpretandi, miraculorum, curationum, et gratia gubernationum, quae distincta est a jurisdictione. Et haec omnia supernaturalia sunt, et homo non potest illa auctoritate sua conferre. Potest tamen conferre jurisdictionem. Licet ergo haec Pauli dicta, sicut nec illud Act. 20.: *In quo vos posuit Spiritus sanctus episcopos regere ecclesiam Dei*, non probent potestatem jurisdictionis immediate esse a Christo, quia tamen isti domini, qui novam hanc opinionem elegerunt, in eum sensum detorserunt ista loca, et affecti ad eorum sententiam vel alii simplices in eundem sensum poterunt detorquere, non placet ut s. synodus praebeat occasionem errandi, collocando istas sententias applicatas in locis non suis. Nam, ut pulchre dixit Irenaeus, ex eisdem gemmis potest fabricari corona regis, et vultus vulpis.

Conjunctio capitulorum 4. et 5. nescio quorsum fiat, nisi fortassis, quia isti domini per auctoritatem Pauli ad Corinthios et Act. 20. putant, se probasse jurisdictionem de jure divino, et postea in canone de hierarchia, quae includit etiam jurisdictionem, putant, se utrisque dixisse anathema, et his qui ordinem, et his qui jurisdictionem negant esse institutam immediate a Christo. Et ideo praestat, ut divisa sint, sicut domini deputati ea diviserunt, quos memini in ultima congregatione, cui ego interfui, unanimiter conclusisse, ut diceretur etiam in canone, quod sit in ecclesia hierarchia, et taceretur de ejus a Christo institutione.